

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ: ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ I

Ουμπέρτο Έκο, Η απώλεια της ιδιωτικότητας

Ένα από τα προβλήματα της εποχής μας που (κρίνοντας από τα δημοσιεύματα) ανησυχεί τους πάντες είναι το πρόβλημα της λεγόμενης «Privacy» που, αν δεν θέλω να φανώ σνομπ, μπορεί να μεταφραστεί ως ιδιωτικότητα. Για να το πούμε πολύ μα πολύ χοντρικά, σημαίνει ότι ο καθένας έχει δικαίωμα να κάνει τα δικά του, χωρίς να το μαθαίνει κανείς, ιδίως οι συνδεδεμένες υπηρεσίες με τα κέντρα εξουσίας. Και υπάρχουν οργανισμοί που προσπαθούν να εγγυηθούν σε όλους την ιδιωτικότητα. Για τον λόγο αυτό ανησυχούν μήπως μέσω των πιστωτικών καρτών μας, κάποιος μπορεί να μάθει τι αγοράσαμε, σε ποιο ξενοδοχείο σταθήκαμε και πού δειπνήσαμε. Για να μην πω και για τις τηλεφωνικές υποκλοπές, όταν δεν είναι απαραίτητες για τον εντοπισμό εγκληματιών.

Φαίνεται λοιπόν ότι η ιδιωτικότητα είναι ένα αγαθό που ο καθένας θέλει να περιφρουρήσει με οποιοδήποτε κόστος για να μη ζει στον κόσμο του Μεγάλου Αδελφού (τον αληθινό, του Όργουελ) όπου ένα παγκόσμιο μάτι μπορεί να ελέγχει όσα κάνουμε ή ακόμα και όσα σκεφτόμαστε.

Μα το ερώτημα είναι: πραγματικά επιθυμεί τόσο πολύ ο κόσμος την ιδιωτικότητα; Κάποτε η απειλή στην ιδιωτικότητα ήταν το κουτσομπολιό και αυτό που φοβόμασταν στο κουτσομπολιό ήταν η σπίλωση της δημόσιας υπόληψης μας, το να βγουν στα φόρα τα άπλυτα μας που κανονικά έπρεπε να πλένονται μέσα στην οικογένεια μας. Ίσως όμως εξαιτίας της επονομαζόμενης ρευστής κοινωνίας, όπου ο καθένας αντιμετωπίζει μια κρίση ταυτότητας και αξιών και δεν ξέρει πού να αναζητήσει σημεία αναφοράς βάσει των οποίων θα προσδιορίσει τον εαυτό του, ο μόνος τρόπος να εξασφαλίσουμε μια κοινωνική αναγνώριση είναι το «να φαινόμαστε» με οποιοδήποτε κόστος.

Τα κοινωνικά δίκτυα (κυρίως το Facebook) που αντιπροσωπεύουν ένα μέσον εποπτείας των σκέψεων και των συναισθημάτων των άλλων, να μεν χρησιμοποιούνται από διάφορες δυνάμεις με λειτουργίες ελέγχου, αλλά αυτό συμβαίνει χάρη στην ενθουσιώδη συνεισφορά όσων συμμετέχουν. Ο Μπάουμαν μιλάει για «εξομολογητική κοινωνία που προωθεί τη δημόσια έκθεση του εαυτού της σαν κυρίαρχη απόδειξη, και εμφανώς πιο αποτελεσματική, της κοινωνικής της ύπαρξης». Με άλλα λόγια, για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας, οι κατασκοπευόμενοι συνεργάζονται με τους κατασκόπους για να διευκολύνουν τη δουλειά τους και απ' αυτό αντλούν ένα λόγο ικανοποίησης, επειδή κάποιος τους βλέπει ενώ υπάρχουν και δεν έχει σημασία αν υπάρχουν ως εγκληματίες ή ως ηλίθιοι.

Και είναι αλήθεια ότι από τη στιγμή που κάποιος μπορεί να μάθει τα πάντα για τους πάντες, όταν οι πάντες ταυτίζονται με το άθροισμα των κατοίκων του πλανήτη, η υπερβολή της πληροφόρησης δεν μπορεί παρά να παράγει σύγχυση, θόρυβο και σιωπή. Αυτό όμως θα έπρεπε να ανησυχεί τους κατασκόπους, ενώ οι κατασκοπευόμενοι δεν έχουν καμία αντίρρηση να ενημερώνονται για τους ίδιους και για τα πιο μύχια μυστικά τους οι φίλοι, οι γείτονες και πιθανόν οι εχθροί τους, γιατί είναι ο μόνος τρόπος να νιώθουν ζωντανοί και μέρος του κοινωνικού σώματος.

Ουμπέρτο Έκο, Το χρονικό μιας ρευστής κοινωνίας, εκδόσεις Ψυχογιός, 2016

ΚΕΙΜΕΝΟ II

Τζωρτζ Όργουελ, 1984 (απόσπασμα)

Ο Τζωρτζ Όργουελ (1903-1950) έγραψε το μυθιστόρημα αυτό στη δεκαετία του 1940 απογοητευμένος τόσο από την εξέλιξη της αστικής δημοκρατίας, όσο και από τα φαινόμενα ολοκληρωτισμού του σταλινικού καθεστώτος στη Σοβιετική Ένωση, στην επανάσταση της οποίας είχε πιστέψει. Πρόκειται για ένα έργο πολιτικής και επιστημονικής φαντασίας που περιγράφει με ζοφερά χρώματα τις προοπτικές για την ελευθερία του ανθρώπου.

Ήταν μια λαμπρή κρύα μέρα του Απριλίου, και τα ρολόγια έδειχναν μία η ώρα το μεσημέρι. Ο Ουίνστον Σμιθ, με το πηγούνι χωμένο στο στήθος του προσπαθώντας ν' αποφύγει τον απαίσιο άνεμο, γλίστρησε μεσ' από τις γυάλινες πόρτες του Μεγάρου της Νίκης, κουβαλώντας μαζί του κι ένα στρόβιλο σκόνης ανακατεμένης με άμμο.

Ο διάδρομος ανάδινε μια ανάμικτη μυρωδιά από βρασμένο λάχανο και παλιά κουρελιασμένα χαλιά. Στην άκρη του διαδρόμου ήταν καρφωμένη στον τοίχο μια πελώρια χρωματιστή αφίσα. Έδειχνε ένα γιγάντιο πρόσωπο πλάτους περισσότερο από ένα μέτρο: ήταν το πρόσωπο ενός ανθρώπου γύρω στα σαράντα πέντε, μ' ένα παχύ μαύρο μουστάκι και τραχιά όμορφα χαρακτηριστικά. [...] Σε κάθε πάτωμα απέναντι από το ασανσέρ, υπήρχε η ίδια αφίσα με το γιγάντιο πρόσωπο που σε παρατηρούσε από τον τοίχο. Ήταν μια απ' αυτές τις φωτογραφίες που είναι έτσι φτιαγμένες ώστε τα μάτια να δίνουν την εντύπωση πως σε παρακολουθούν όπου κι αν βρίσκεσαι. Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΡΦΟΣ ΣΕ ΒΛΕΠΕΙ, έγραφε η λεζάντα από κάτω.

Μέσα στο διαμέρισμα, μια γλυκιά φωνή διάβαζε δυνατά ένα κατάλογο στοιχείων που αφορούσαν την παραγωγή χυτοσιδήρου. Η φωνή ερχόταν από μια μακρόστενη μετάλλινη πλάκα σαν θαμπό καθρέφτη που αποτελούσε μέρος της επιφάνειας του δεξιού τοίχου. Ο Ουίνστον γύρισε ένα διακόπτη και η φωνή εξασθένησε κάπως, αν και οι λέξεις διακρίνονταν ακόμα. Η συσκευή αυτή (τηλεοθόνη την έλεγαν) μπορούσε μεν να σκοτεινιάσει, αλλά δεν υπήρχε τρόπος να την κλείσει κανείς εντελώς. Προχώρησε προς το παράθυρο. [...]

Το πρόσωπο με το μεγάλο μουστάκι δέσποζε σε κάθε καίριο σημείο των δρόμων. Υπήρχε μια τέτοια αφίσα στην πρόσοψη του απέναντι σπιτιού. Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΡΦΟΣ ΣΕ ΒΛΕΠΕΙ, έγραφε η λεζάντα, ενώ τα σκοτεινά μάτια κοίταζαν βαθιά, διαπεραστικά μέσα στα μάτια του Ουίνστον. Σε μακρινή απόσταση ένα ελικόπτερο έκανε βουτιές ανάμεσα στις στέγες, αιωρείτο στον αέρα σαν μύγα, κι ορμούσε ξανά προς τα εμπρός με μια καμπυλωτή κίνηση. Ήταν η Αστυνομική περίπολος που κατασκόπευε μέσα στα παράθυρα του κόσμου.

Οπωσδήποτε, οι περιπολίες δεν είχαν σημασία. Μόνο η Αστυνομία της Σκέψης είχε σημασία.

Πίσω από την πλάτη του Ουίνστον, η φωνή από την τηλεθόνη φλυαρούσε ακόμα για το σίδερο, και για την υπερκάλυψη του Ενάτου Τρίχρονου Σχεδίου. Η τηλεθόνη ήταν ταυτόχρονα πομπός και δέκτης. Μπορούσε να συλλάβει κάθε θόρυβο που προερχόταν από τον Ουίνστον, και που ήταν πάνω από το επίπεδο ψιθύρου. Επί πλέον, όσο βρισκόταν μέσα στο οπτικό πεδίο της μεταλλικής πλάκας, οι κινήσεις του μπορούσαν να παρακολουθούνται όπως και ν' ακούγονται. Βεβαίως, δεν υπήρχε τρόπος να ξέρει κανείς ποια ακριβώς στιγμή παρακολουθούσαν. Το πόσο συχνά ή με ποιο σύστημα συνδεόταν η Αστυνομία της Σκέψης με την κάθε συσκευή, μόνο να το μαντέψει μπορούσε κανείς. Θα μπορούσε ακόμα να διανοηθεί κανείς ότι παρακολουθούσαν τους πάντες συνεχώς. Οπωσδήποτε πάντως μπορούσαν να συνδεθούν με τη συσκευή σου όποτε ήθελαν. Έπρεπε να ζεις –συνήθιζες να ζεις (αυτή η συνήθεια είχε καταλήξει να γίνει ένστικτο) με την προϋπόθεση ότι κάθε ήχος που έβγαζες ακουγόταν, και ότι κάθε σου κίνηση παρακολουθείτο, εκτός αν ήταν σκοτάδι.

Ο Ουίνστον εξακολουθούσε να έχει την πλάτη του γυρισμένη στην τηλεθόνη. Ήταν πιο ασφαλές· παρ' όλο, που, όπως ήξερε πολύ καλά, ακόμα και μια πλάτη μπορεί να είναι αποκαλυπτική. Ένα χιλιόμετρο μακριά το Υπουργείο Αλήθειας, όπου εργαζόταν, υψωνόταν τεράστιο και άσπρο πάνω από το γυμνό τοπίο. [...]

Το Υπουργείο Αλήθειας –ΥΠΑΛ, στη Νέα Ομιλία– είχε χτυπητή διαφορά από κάθε τι που το περιστοιχίζει. Ήταν μια πελώρια πυραμιδοειδής οικοδομή από άσπρο αστραφτερό μπετόν, που από πάτωμα σε πάτωμα υψωνόταν τριακόσια μέτρα στον αέρα. Από τη θέση που στεκόταν ο Ουίνστον, μόλις μπορούσε να διαβάσει στην άσπρη πρόσοψη του κτιρίου τα κομψά γράμματα που σχημάτιζαν τα τρία συνθήματα του Κόμματος:

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΙΡΗΝΗ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΙΝΑΙ ΣΚΛΑΒΙΑ

Η ΑΓΝΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΜΗ

Τζωρτζ Όργουελ, «1984», Μετάφραση Ν. Μπάρτη, από το βιβλίο «Θεματικοί Κύκλοι», σελ. 363-364

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε συνοπτικά τα επιχειρήματα με τα οποία ο Ουμπέρτο Έκο στο ΚΕΙΜΕΝΟ Ι αμφισβητεί την ειλικρινή ανησυχία των ανθρώπων για την παραβίαση της ιδιωτικότητάς τους (60-80 λέξεις).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το ΚΕΙΜΕΝΟ Ι, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** (**Σ-Λ**)
(Μονάδες 5).

Να τεκμηριώσετε τη θέση σας με μία αναφορά στο κείμενο για κάθε απάντηση (Μονάδες 5).

α. Ο Ουμπέρτο Έκο σχολιάζει ένα θέμα της επικαιρότητας, ανατρέποντας διαδεδομένες αντιλήψεις που προβάλλονται ως αυτονόητες.

β. Η ανάγκη κοινωνικής αναγνώρισης συχνά αποδεικνύεται πιο ισχυρή από την ανάγκη προστασίας της αξιοπρέπειας και της προσωπικής ασφάλειας.

γ. Οι χρήστες των κοινωνικών δικτύων είναι ακούσια θύματα της παραβίασης των προσωπικών τους πληροφοριών.

δ. Οι χρήστες των κοινωνικών δικτύων προβάλλουν για τον εαυτό τους μόνο θετικά στοιχεία και αποκρύπτουν τα αρνητικά.

ε. Ο Ουμπέρτο Έκο αντιμετωπίζει με ειρωνική διάθεση την εκούσια έκθεση της προσωπικής ζωής.

Μονάδες 10

B2.α. «Μα το ερώτημα είναι: πραγματικά επιθυμεί τόσο πολύ ο κόσμος την ιδιωτικότητα;»: Τι δηλώνει η ερώτηση και από ποιες λέξεις αυτό επιβεβαιώνεται; (Μονάδες 3).

Ποια είναι η λειτουργία της ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα στον αναγνώστη (Μονάδες 3) και ποια ως προς την οργάνωση του κειμένου (Μονάδες 3).

Μονάδες 9

B2.β. «...αυτό που φοβόμασταν στο κουτσομπολιό ήταν η σπίλωση της δημόσιας υπόληψης μας, το να βγουν στα φώρα τα άπλυτα μας που κανονικά έπρεπε να πλένονται μέσα στην οικογένεια μας»: Τι εξυπηρετεί η χρήση α' πληθυντικού προσώπου και καθημερινού λαϊκού λεξιλογίου; (Μονάδες 3).

Να επαναδιατυπώσετε το απόσπασμα κάνοντας τις απαιτούμενες αλλαγές, ώστε το ύφος να γίνει απρόσωπο και επίσημο. (Μονάδες 3).

Μονάδες 6

B3.α. Ποιοι είναι οι τρόποι ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου («Ένα από τα προβλήματα της εποχής μας ... εντοπισμό εγκληματιών»); Πώς εξυπηρετεί επικοινωνιακά τον συγγραφέα η επιλογή των συγκεκριμένων τρόπων ανάπτυξης;

Μονάδες 6

B3.β. Να αιτιολογήσετε τη χρήση των σημείων στίξης στις παρακάτω περιπτώσεις:

α. «Privacy»

β. (τον αληθινό, του Όργουελ)

γ. «να φαινόμαστε»

δ. «εξομολογητική κοινωνία που προωθεί ... της ύπαρξης»

Μονάδες 4

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο είναι το θέμα του ΚΕΙΜΕΝΟΥ II και τι είδους κοινωνία περιγράφεται μέσα σ' αυτό; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας τρεις (3) τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Ποια είναι η δική σας άποψη απέναντι σε μία τέτοια προοπτική για την ανθρωπότητα; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Αξιοποιώντας πληροφορίες των κειμένων αναφοράς και τις δικές σας γνώσεις και εμπειρίες, να τοποθετηθείτε σχετικά με τη διαπίστωση του Ουμπέρτο Έκο ότι ο σημερινός άνθρωπος δεν ενδιαφέρεται ειλικρινά και ουσιαστικά για την προστασία της ιδιωτικότητας. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε και σε ποιον βαθμό; Να δικαιολογήσετε τις απόψεις σας. Με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι μπορεί να προστατευθεί η ιδιωτικότητα στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή;

Το κείμενό σας θα δημοσιευθεί στο ηλεκτρονικό περιοδικό του σχολείου σας (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30

Επιμέλεια - Συγγραφή:

Κ. Καρεμφύλλης. Φιλολόγος

Ελληνογαλλική Σχολή Καλαμαρί, Θεσσαλονίκη

[Δείτε εδώ τις ενδεικτικές απαντήσεις](#)